

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЛИТТЯ ТА ПРИЄДНАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

THE EVOLUTION OF LEGAL REGULATION OF MERGERS AND ACQUISITIONS OF LEGAL ENTITIES UNDER THE LAW OF EUROPEAN UNION

Саветчук В.М.,

аспірант кафедри цивільного права

Навчально-науковий юридичний інститут

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Сьогодні надзвичайно актуальними в європейському економічному просторі є механізми злиття та приєднання як форми консолідації капіталу. Стаття присвячена питанням правового регулювання злиття та приєднання юридичних осіб за правом Європейського Союзу. Автор досліджує систему джерел корпоративного права Європейського Союзу. Основний акцент зроблено на дослідженні директив, які регламентують злиття, приєднання та поглинання юридичних осіб, а також процес їх еволюційного розвитку. Також автор формує висновки та узагальнення щодо актуального стану правового регулювання механізмів злиття та приєднання в Європейському Союзі.

Ключові слова: злиття, приєднання, реорганізація, поглинання.

Сегодня чрезвычайно актуальными в европейском экономическом пространстве являются механизмы слияния и присоединения как формы консолидации капитала. Статья посвящена вопросам правового регулирования слияний и присоединений юридических лиц по праву Европейского Союза. Автор исследует систему источников корпоративного права Европейского Союза. Основной акцент сделан на исследовании директив, регламентирующих слияние, присоединение и поглощение юридических лиц, а также процесс их эволюционного развития. Также автор формирует выводы и обобщения относительно актуального состояния правового регулирования механизмов слияния и присоединения в Европейском Союзе.

Ключевые слова: слияние, присоединение, реорганизация, поглощение.

Today, the mechanisms of mergers and acquisitions as forms of consolidation of the capital are extremely topical in the European economic space. The article is devoted to the issues of legal regulation of mergers and acquisitions of legal entities under the law of the European Union. The author examines the system of sources of corporate law of the European Union. The main focus was made on the study of directives that are regulating mergers, acquisitions and takeovers of legal entities, as well as the process of their evolutionary development. The author also draws conclusions and generalizations on the current state of the legal regulation of the mechanisms of mergers and acquisitions in the European Union.

Key words: merger, acquisition, reorganization, takeover.

Уже доволі довго для України залишається доміантним проєвропейський напрямок економічного, політичного та правового розвитку. Варто відзначити, що гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу (далі – ЄС) була започаткована ще у 1994 році після підписання Україною Угоди про партнерство та співробітництво з Європейськими співтовариствами та їх державами – членами, а суспільна вага питання економічної асоціації України з ЄС була наочно продемонстрована подіями 2013–2014 рр., які увійшли до історії за назвою Революція гідності. Слід відзначити, що основною метою Європейського Союзу як квазідержавного утворення є створення умов для успішної економічної взаємодії держав – членів, зокрема за допомогою формування єдиного ринку товарів, робіт і послуг. З огляду на це слід відзначити, що сьогодні процеси злиття та приєднання юридичних осіб є одними з найдієвіших механізмів розвитку торгового обігу не тільки у вимірі ЄС, а й у світовому масштабі. Однак інтеграція України до європейського економічного та політичного простору не може бути ефективною та успішною без відповідної імплементації правових норм Євросоюзу до національної системи права. Загалом дослідження проблем правового регулювання злиття та приєднання юридичних осіб за правом ЄС є доволі важливим напрямком наукових пошуків з огляду на необхідність подальшого реформування національного корпоративного законодавства та адаптації його до європейських стандартів.

Метою статті є теоретичне дослідження розвитку правового регулювання механізмів злиття та приєднання юридичних осіб у праві Європейського Союзу.

Перш ніж перейти до безпосереднього дослідження правового регулювання злиття та приєднання юридичних осіб за правом ЄС, необхідно зробити акцент власне на особливостях корпоративного права ЄС, виокремленні системи його джерел. Своєрідною базою права ЄС, зокрема корпоративного права ЄС, є установчі договори

Європейських Співтовариств (Парижський договір 1951 р., Римські договори 1957 р.) і Європейського Союзу (Договір про функціонування Європейського Союзу 1958 р., Договір про Європейський Союз 1992 р.) [1, с. 458]. З огляду на це слід відзначити, що установчі договори ЄС як джерела корпоративного права визначають одним з основних принципів внутрішнього ринку свободу заснування (right of establishment) [2, с. 39], що передбачає можливість створювати і управляти підприємствами, включаючи товариства та фірми, на тих же умовах, що встановлені для громадян тієї країни, де здійснюється заснування. Вищевказані договори у доктрині відносять до актів первинного права.

Ключовою формою правового регулювання в рамках ЄС є так зване вторинне законодавство, тобто регламенти, директиви, рішення, рекомендації, висновки. Регламенти мають юридичну силу незалежно від подальшої імплементації в національне законодавство держав – членів [4, с. 38]. Слід відзначити, що основна роль регламентів у сфері корпоративного права полягає у створенні наднаціональних юридичних осіб, чий правовий статус регулюється не на національному рівні, а на рівні ЄС (Європейське об'єднання з економічних інтересів, Європейське товариство, Європейський кооператив тощо) [2, с. 375]. У сфері регулювання механізмів злиття та приєднання діє Регламент ЄС № 139/2004 про контроль над концентраціями підприємства (Регламент ЄС про злиття).

Основним інструментом, за допомогою якого здійснюється гармонізація корпоративного права держав – членів ЄС, є директиви. На відміну від регламентів, які є документами загального застосування та містять норми прямої дії, обов'язкові в усіх державах ЄС, директиви адресовані державам – членам, є обов'язковими щодо досягнення зазначеної в них мети та потребують імплементації у національне законодавство держав – членів ЄС [3, с. 3–4]. Такі акти вторинного законодавства, як рішення Ради Міністрів та Європейської комісії (англ. decisions) – це ін-

дивідуально-правові акти, адресовані до певної особи або кількох осіб, якими можуть бути як держава, так і фізичні чи юридичні особи. Рекомендаціям та висновкам (англ. *recommendations and opinions*) притаманний допоміжний, рекомендаційний характер, вони не є обов'язковими для виконання [4, с. 393]. Стосовно рішень Суду ЄС М.М. Фелдеш відзначає, що прецедентне право займає проміжне положення між первинним і вторинним правом. Правила і принципи, що закріплюються у прецедентах судів ЄС, є загальнообов'язковими для національних органів правосуддя держав – членів Союзу [5, с. 88]. Зокрема, у 1972 і в 1978 рр. Суд ЄС створив певні прецеденти, встановивши можливість застосування ст.ст. 85–86 Римського договору, які спрямовані на недопущення обмеження конкуренції і зловживання домінуючим становищем на ринку, до механізмів злиття юридичних осіб (наприклад, у разі купівлі значного пакету акцій з умовою додаткової купівлі акцій в майбутньому, яка призведе до переходу контролю над компанією).

Отже, екстраполюючи особливості системи джерел права ЄС в цілому на сферу корпоративних правовідносин, слід відзначити, що загалом законодавство ЄС про компанії містить такі документи:

- 1) положення установчих договорів, які стосуються свободи заснування компаній;
- 2) директиви, ухвалені інституціями Європейського Союзу;
- 3) регламенти Європейського Союзу;
- 4) рішення як індивідуально-правові акти;
- 5) рекомендації та висновки допоміжного характеру;
- 6) рішення Суду Європейського Союзу.

Оскільки правове регулювання безпосередньо механізмів злиття, приєднання чи інших форм реорганізації юридичних осіб закріплено у директивах Європейського Союзу та Європейської Економічної Спільноти, вбачається за доцільне детальніше зосередитись на відповідних актах.

Що стосується злиття компаній, то довго це питання регулювалося Третьою директивою № 78/855/ЄЕС від 09.10.1978 про злиття АТ. Її особливістю було те, що вона зобов'язала держави – члени запровадити інститут злиття до свого національного права [6]. Як відзначає О.Р. Кібенко, оскільки тоді праву деяких держав ЄС взагалі був невідомий інститут реорганізації у його класичному розумінні (Великобританія, Нідерланди), то ст. 2 Директиви зобов'язувала держави ввести відповідні норми у внутрішнє законодавство [7, с. 361]. У такий спосіб було закріплено необхідність забезпечення так званого формального злиття акціонерних товариств (злиття в юридичному значенні), оскільки в окремих державах законодавством було врегульовано лише економічні аспекти цих відносин, проте не передбачалося необхідності здійснення відповідної реорганізації юридичних осіб. Отже, компанії внаслідок об'єднання активів економічно ставали одним цілим, проте формально залишалися самостійними суб'єктами у правовому значенні [8, с. 193].

За словами фахівців, головними нововведеннями Третьої директиви щодо гарантування прав акціонерів та кредиторів були такі: закріплення необхідності опублікування кожним учасником об'єднання оголошення про злиття, схваленого загальними зборами; перевірка правильності та законності злиття незалежним експертом; попереднє обговорення майбутнього об'єднання з працівниками компанії, думка котрих повинна враховуватися загальними зборами під час прийняття відповідного рішення [8, с. 193–194].

Загалом Директива № 78/855/ЄС мала достатньо компромісний характер і залишила національним законодавцям достатню свободу дій щодо регламентації злиття компаній. Гармонізація регулювання національних законодавств з питань злиття компаній розглядалася як передумова для подальшого врегулювання транскордонного злиття.

Після прийняття Третьої директиви та виданих для її розвитку положень актів щодо регулювання так званого національного злиття наступним кроком щодо гармонізації законодавства держав – членів ЄС стало прийняття Десятої директиви щодо транскордонного злиття компаній (Директива № 2005/56/ЄС від 26.10.2005 року) [9]. Слід сказати, що спочатку ці питання планувалося регламентувати шляхом прийняття міжнародного договору про транснаціональні злиття, а сам проект директиви було розроблено ще у 1985 році, його прийняттю передував тривалий період його обговорення та доопрацювання [8, с. 199].

Згідно з цією Директивою держави – члени ЄС зобов'язалися дозволити транскордонні злиття компаній відповідної держави з компанією з іншої держави ЄС за умови, що національні законодавства відповідних держав допускають злиття таких компаній. Досі через розбіжності законодавств різних держав для здійснення злиття доводилося спочатку створювати дочірні компанії у відповідних державах, що було достатньо ускладненою процедурою [8, с. 194–195]. Варто відзначити, що положення цієї Директиви не застосовувались до злиття компаній, які зареєстровані в межах юрисдикції однієї держави – члена, а також до випадків транскордонного злиття між компанією, зареєстрованою в Європейській Економічній Зоні (надалі – ЄЕЗ), та компанією, діяльність якої підпорядкована законодавству держави, яка не входить до ЄЕЗ [10, с. 5–6].

Подальший розвиток регулювання процедури злиття компаній було здійснено у 2011 році завдяки прийняттю Директиви № 2011/35/ЄС про злиття відкритих акціонерних товариств з обмеженою відповідальністю, що замінила Третю Директиву. Цей документ, що набрав чинності з 2011 року, було прийнято з метою кодифікації положень Третьої Директиви Ради № 78/855/ЄС від 09.10.1978 року про злиття відкритих акціонерних товариств та актів, які вносили зміни до неї [11, с. 22]. Загалом Директива № 2011/35/ЄС, як і Третя директива, регулювала питання злиття національних акціонерних товариств, не зачіпаючи транскордонні злиття. Тут було збережено загальний принцип універсального правонаступництва без ліквідації первинно існуючих компаній, що забезпечувало гарантії прав та законних інтересів їх акціонерів та третіх осіб, що вступили у правовідносини з цими компаніями [12].

Окрім уже проаналізованих директив, питання реорганізації товариств регламентує також прийнята у 2004 році директива, яку в доктрині неофіційно називають «Директива про поглинання» (Директива № 2004/25/ЄС про пропозиції поглинання від 21.04.2004 року) [13]. У цьому акті поглинання визначається як придбання контрольного пакета акцій з метою отримання переважного права голосу (за умови, що акції таких товариств допущені до обігу на врегульованому ринку цінних паперів однієї або декількох країн ЄС) [14, с. 66]. Загалом важливість питання поглинання компаній зумовлена тим, що, на думку багатьох європейських експертів, поглинання товариств є важливим фактором розвитку економіки і побудови єдиного європейського економічного простору [7, с. 334].

Ця Директива спрямована на гармонізацію правил та норм, що застосовуються у разі поглинання товариств, а метою її розробки було запровадження єдиного регулювання процесу поглинання товариств у державах – членах ЄС, а також гарантування акціонерам та іншим зацікавленим особам еквівалентного захисту в усій Спільноті. У її Преамбулі вказується: «Необхідно захищати інтереси власників цінних паперів компаній, які провадять свою діяльність згідно з законодавством держави – члена, якщо ці компанії є предметом пропозицій поглинання або переходу контролю, а також хоча б деякі з їхніх цінних паперів призначені для торгівлі на регульованому ринку у державі – члені» [13]. Загалом ця Директива має дві головні мети: створення ефективної юридичної бази для поглинань у рамках єдиного європейського ринку и

забезпечення достатнього й однакового рівня захисту прав меншості у разі зміни контролю над товариством у правовому просторі ЄС. Необхідність прийняття директиви зумовлена існуванням різних підходів у національному праві держав – членів ЄС до регулювання процесу поглинання. Як і у випадку зі злиттям, до прийняття цієї директиви низка її положень не була відома законодавствам частини держав – членів ЄС [7, с. 334]. Крім того, у національних законодавствах поглинання товариств здійснювалося за різними умовами і правилами, існували різноманітні перешкоди (бар'єри) щодо цього, а отже, оферент стикався з труднощами внаслідок різноманітних правил гри у державах – членах ЄС. І тому однією з головних цілей Директиви № 2004/25/ЄС є не тільки врегулювання безпосередньо процесу поглинання і встановлення певних заходів захисту акціонерів товариства, що поглинається, але й вжиття заходів щодо формування уніфікованого правового регулювання для учасників процесу поглинання у рамках Євросоюзу.

За сферою застосування Директива № 2004/25/ЄС не лише містить правові й адміністративні приписи, а й формує заходи, що координують закони, підзаконні акти, адміністративні положення, процесуальний кодекс та інші розпорядження держав – членів, включаючи розпорядження, встановлені офіційно уповноваженими організаціями для ринкового регулювання (далі – норми), що стосуються пропозицій поглинання у питанні цінних паперів компаній, на які розповсюджується дія законів держав – членів, де передбачена торгівля усіма або деякими з цих цінних паперів на регульованих ринках (ст. 1) [13]. Отже, на відміну від інших директив предметом цієї Директиви є не зміна юридичного статусу певного товариства, а зміна контролю над ним унаслідок придбання зовнішнім інвестором його акцій чи інших цінних паперів, що перебувають у вільному обігу [2, с. 376].

Сучасний етап розвитку законодавства ЄС про компанії пов'язаний з прийняттям 14 червня 2017 р. Директиви ЄС № 2017/1132 про деякі аспекти права компаній (товариств), яка набула чинності 20 липня 2017 р. Вона є кодифікованим актом, що містить правила про порядок злиття товариств з обмеженою відповідальністю, зокрема і транскордонні правила, порядок їх поділу, порядок розкриття інформації про закордонні філії, а також гарантії щодо захисту учасників відповідних компаній [15].

З огляду на прийняття Директиви від 14 червня 2017 р. охарактеризовані вище Директиви ЄС № 2005/56/ про транскордонні злиття товариств з обмеженою відповідальністю та № 2011/35 щодо злиття товариств з обмеженою відповідальністю втратили чинність як окремі документи, однак їхні положення були повністю інкорпоровані до тексту нової Директиви ЄС № 2017/1132.

Можна стверджувати, що прийняття Директиви ЄС № 2017/1132 було зумовлене необхідністю створення кодифікованого акту, який би об'єднав положення неодноразово змінюваних директив Ради № 82/891/ЄЕС та № 89/666/ЄЕС, а також директив № 2005/56/ЄС, № 2009/101/ЄС, № 2011/35/ЄЕС і № 2012/30/ЄС. Отже, сьогодні в єдиному кодифікованому акті містяться положення, які регламентують особливості злиття товариств з обмеженою відповідальністю, зокрема і транскордонних, порядок поділу товариств з обмеженою відповідальністю, гарантії прав учасників товариств з обмеженою відповідальністю, вимоги щодо розкриття інформації про відокремлені підрозділи, які створені у державах – членах ЄС тощо.

Питання злиття компаній регламентовано Розділом II Директиви ЄС № 2017/1132 «Злиття та поділ компаній з обмеженою відповідальністю». У його рамках окремо виділено регулювання злиття акціонерних товариств (глава I), транскордонного злиття компаній з обмеженою відповідальністю (глава II) та поділу акціонерних товариств (глава III) [15].

Загалом цією Директивою, як і Третьою директивою та Директивою ЄС № 2011/35, передбачається два види злиття (англ. “merger”, франц. “fusion”):

1) власне злиття шляхом створення нового товариства, коли об'єднуються дві або більше компаній (ст. 90). Усі вони розформовуються і передають свої права та обов'язки новій юридичній особі. У вітчизняному праві така форма реорганізації називається злиттям, однак в у такому разі під час злиття допускається не тільки видача акціонерам товариств, що припиняються, акцій новоствореного товариства, але й виплата їм грошових коштів;

2) поглинання однією компанією однієї або декількох інших компаній (ст. 89). Ці компанії розформовуються та передають усі свої права і зобов'язання іншій компанії, яка вже існує. У такому разі нова юридична особа не створюється. Слід відзначити, що з огляду на вітчизняну правову доктрину такий різновид реорганізації юридичних осіб розглядають як приєднання, однак, як вказується у літературі, у праві більшості європейських країн така форма реорганізації не виділяється окремо, а розглядається як злиття [15].

Як відзначала з цього приводу О.Р. Кібенко, вищевикладене свідчить про існування в рамках права ЄС двох форм реорганізації юридичної особи:

1) приєднання, за якого на відміну від вітчизняного законодавства акціонери товариства, яке приєднується, можуть отримувати не тільки акції товариства, до якого відбувається приєднання, але й грошові кошти;

2) форма, яка не існує у праві України і яка може бути названа як «злиття-приєднання» – коли два чи більше товариства припиняються з передачею майна та обов'язків вже існуючому, а не новоствореному товариству [7, с. 362].

В.М. Загребельний з цього приводу вказує, що згідно із правом ЄС приєднання не є окремим видом припинення юридичної особи, а злиття тлумачиться набагато ширше. Автор вважає за доцільне привести положення, що регулюють злиття та приєднання в законодавстві України, у відповідність до вимог права ЄС, тобто розширити зміст поняття злиття, включивши до нього як безпосередньо злиття в теперішньому розумінні, так і приєднання юридичної особи [16, с. 467].

Також слід відзначити, що відповідно до загальних положень, закріплених у ст. 87 Директиви, норми стосовно злиття акціонерних товариств не застосовуються щодо кооперативів, компаній, що перебувають у процесі визнання банкрутом чи відновлення платоспроможності, а також товариств з обмеженою відповідальністю [15]. Отже, зберігся порядок, за якого на рівні директив ЄС окремо регулюються питання злиття акціонерних товариств, що можуть мати лише національний характер, та злиття товариств з обмеженою відповідальністю, які можуть мати транскордонний характер.

Підсумовуючи, слід відзначити, що правові засади механізмів злиття та приєднання були закладені ще під час створення Європейського Союзу. Еволюційно розвиток правової регламентації цих форм реорганізації юридичної особи відобразився у директивах № 82/891/ЄЕС щодо поділу товариств з обмеженою відповідальністю, № 2005/56/ЄС про транскордонні злиття товариств з обмеженою відповідальністю, № 2011/35/ЄС щодо злиття товариств з обмеженою відповідальністю, № 2004/25/ЄС про пропозиції поглинання. З огляду на політику ЄС, спрямовану на гармонізацію законодавства, у 2017 р. було прийнято Директиву ЄС № 2017/1132, яка є своєрідним кодексом з питань, які стосуються права компаній. Загалом концептуальною особливістю механізмів злиття та приєднання юридичних осіб у праві ЄС є те, що на відміну від національного права ці категорії чітко не розмежовуються, а злиття не завжди пов'язується зі створенням нового суб'єкта права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Энтин Л.М. Европейское право: право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека. 2-е изд., пересмотр, и доп. Москва: Норма, 2007. 960 с.
2. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. В.І. Муравйова. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
3. Право компаній: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *Acquis Communautaire* Європейського Союзу. Київ: Державний департамент з питань адаптації законодавства, 2009. 82 с.
4. Право Європейського Союзу: навчальний посібник / за заг. ред. Р.А. Петрова. 3-тє вид., змінєне і доп. Київ: Істина, 2010. 376 с.
5. Феделеш М.М. Система джерел права Європейського Союзу. Південноукраїнський правничий часопис, 2015. № 2. С. 83–88.
6. Third Council Directive 78/855/EEC of 9 October 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty concerning mergers of public limited liability companies. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31978L0855>.
7. Кібєнко О.Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.04; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2006. 527 с.
8. Право Европейского Союза: учебник и практикум для бакалаврата и магистратуры: в 2 ч. Ч. 1. / под ред. А.Х. Абашидзе, А.О. Иншаковой. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2018. 293 с.
9. Directive 2005/56/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on cross-border mergers of limited liability companies. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:02005L0056-20140702>.
10. Dirk Van Gerven. Cross-Border Mergers in Europe. Volume 1. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 359 p.
11. Реферативний огляд європейського права / за заг. ред. В.О. Зайчука. Вип. 22. Київ, 2011. 52 с.
12. Directive 2011/35/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 concerning mergers of public limited liability companies. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011L0035>.
13. Directive 2004/25/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on takeover bids. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0025>.
14. Коломієць-Людвіг Є.П. Правове регулювання злиття та поглинання суб'єктів господарювання в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04; Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2014. 232 с.
15. Directive 2017/1132/ EU of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law. URL: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e5a5bed3-5d59-11e7-954d-01aa75ed71a1/language-en/>.
16. Загребельний О.М. Актуальні проблеми адаптації правового регулювання злиття та поглинання компаній в Україні до права ЄС. Теорія та практика державного управління. 2012. № 3 (38). С. 464–469.

УДК 347.66:(347.235-058.232.6)(477)

СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ, ЯКА ВХОДИТЬ ДО СКЛАДУ МАЙНА ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

RELATED RIGHTS TO THE LAND FACILITY INCLUDING THE FARM MARKET FACILITY

Уразовська О.С.,
адвокат, здобувач кафедри цивільного права
Національний університет «Одеська юридична академія»

Статтю присвячено правовому регулюванню спадкування права на земельну ділянку, яка входить до складу майна фермерського господарства. У статті досліджуються особливості та проблематика спадкування права на земельну ділянку, яка входить до складу майна фермерського господарства. Визначено законодавство, яким регулюється спадкування права на земельну ділянку, яка входить до складу майна фермерського господарства. Проаналізовано спадкування земельних ділянок фермерського господарства, які належать на праві власності господарству, на праві власності його членам, на праві оренди земельної ділянки та спадкування права постійного користування земельною ділянкою.

Ключові слова: спадкування, земельна ділянка, фермерське господарство, право власності, оренда землі, право користування земельною ділянкою.

Статья посвящена правовому регулированию наследования права на земельный участок, который входит в состав имущества фермерского хозяйства. В статье исследуются особенности и проблематика наследования права на земельный участок, входящий в состав имущества фермерского хозяйства. Определено законодательство, которым регулируется наследование права на земельный участок, входящий в состав имущества фермерского хозяйства. Проанализировано наследование земельных участков фермерского хозяйства, принадлежащих на праве собственности хозяйству, на праве собственности его членам, на праве аренды земельного участка и наследования права постоянного пользования земельным участком.

Ключевые слова: наследование, земельный участок, фермерское хозяйство, право собственности, аренда земли, право пользования земельным участком.

The article is devoted to the legal regulation of the inheritance of the right to a land plot, which is part of the property of the farm. The article deals with the features and problems of inheritance of the right to a land plot, which is part of the property of the farm. The legislation, which regulates the inheritance of the right to a land plot, which is part of the property of the farm. The inheritance of the land plots of the farm, owned by the ownership of the holding, on the right of ownership to its members, on the right of lease of the land plot and the inheritance of the right of permanent use of the land plot, are analyzed.

Key words: inheritance, land, farm, ownership, land lease, right to use land.

Питання про спадкування права на земельну ділянку, яка є майном члена фермерського господарства, є одним із найменш розроблених в українському законодавстві. Проблема-тику спадкування права на земельні ділянки у контексті прове-

дження загальних досліджень зі спадкового права розробляли З.В. Ромовська, Ю.О. Заїка, І.В. Спасиво-Фатєєва, О.П. Печений, О.Є. Кухарєв, О.Л. Зайцев, О.І. Нелін, Л.В. Паламарчук та інші науковці, внесок яких слід визнати досить вагомим.